

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 4.

Czwartek, 24 Grudnia (5 Stycznia)

1864/5 r.

Wychodzi codziennie oprócz Świąt uroczystych i dni niedzielnych. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, Ulica Miodowa N. 457 i Kantorach — Obwieszczenia przyjmują się na opłatę od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 4, za 2-krotne kop. 6, za 3-krotne kop. 8. — Artykuły nadawane do zamieszczenia w Dzienniku nie wracają się. — Listy przyjmują się tylko frankowane. — We wszystkim co dotyczy Dziennika należy odnosić się wprost do Dyrekcji.

Prenumerata w Warszawie: Rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnośzenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się. — Namer pojedynczy kop. 5. — Za odnośzenie do domu epłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Pocztowych w Królestwie i Cesarstwie: Rocznie rs. 9 k. 20. — Półrocznie rs. 4 k. 60. — Kwartalnie rs. 2 k. 30. — Za przesyłkę w kopertach kwartalnie dopłaca się rs. 1.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Komisja Rządowa Spraw Wewn. — Dyrekcja Ubezpieczeń. — Warszawski Ober-Policmajster.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa: Przegląd polityczny. — O reformie klasztorów. — Aresztowanie Waszkowskiego. — Ucieczka Dąbrowskiego. — Załoga w Poznańskim. — O procesie polaków w Berlinie. — Encyklika. — Prawo prasowe w Turcji. — Przyjęcie u dworu. — Nieprzyzwoite zachowanie się. — Sprawa duńsko-niemiecka. — Austrija. — Francja. — Hiszpanja. — Prusy. — Włochy. — Korespondencje z kraju, Wiednia i Neapolu. — Dwa artykuły o kwestji włosciańskiej w Królestwie Polskim zamieszczone w Gazecie Krzyżowej (dok.). — Kronika. — Fejleton.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych pod 9 (21) grudnia 1864 roku Nr. 4861/32,988, udzieliła p. Stanisławowi *Markiewiczowi*, wykwalifikowanemu Lekarzowi, pozwolenie do praktyki lekarskiej w kraju tutejszym.

Dyrekcja Ubezpieczeń, po zamknięciu ksiąg i rachunków otrzymane wypadki co do ruchu uczestników i ich należności w ciągu upłynionego roku 1864 w Głównej Kasie Oszczędności w Warszawie, są następujące:

- 1) Z początkiem roku 1864 uczestników 17,853, posiadało kapitał rs. 398,592 kop. 52 1/2.
- 2) W ciągu roku upłynionego wydano książeczek nowych 2,610, na które, tudzież na dawniejsze w 13,615 wnioskach złożono rs. 249,884 kop. 99 1/2.
- 3) Procenta za rok 1864 przyznane uczestnikom wynoszą rs. 17,187 kop. 43.
- 4) Na żądanie 7,375 uczestników, wypłacono w ciągu upłynionego roku w kapitale rs. 153,723 kop. 70 1/2, a w procentie za rok 1864 przybyłym rs. 1,425 kop. 21 i umorzono książeczek oszczędności 5,259.
- 5) Przeto uczestników na rok 1865 pozostaje 15,204 którzy posiadają kapitał rs. 510,516 k. 3 1/2.

Warszawski Ober-Policmajster. Z powodu zarządzenia regulacji ksiąg ludności w mieście Stołecznem Warszawie, z zasady zatwierdzonych przepisów wielu mieszkańcom ułatwioną będzie możność ustalenia pobytu

FEJLETON DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Gdy p. Chęciński wydał przed trzema laty, swoją pięcio-aktową komedję p. t. *Porządni ludzie*, napisaliśmy o niej w gazecie *Pszczole* sprawozdanie, które podówczas może zbyt surowem wydało się autorowi i bezwzględny wielbicielom jego. Dziś, zobaczywszy „Porządnych Ludzi” naskanie, nieodmieniliśmy zdania wyrzeczonego tak dawno.

Wprawdzie komedja ta, przedstawiona na scenie, zyskała wiele w grze artystów, lecz jako utwor literacki, jest ona niższą nie tylko od *Szlachectwa Duszy*, które już widać pozostanie apoteozą dramatycznych zdolności p. Chęcińskiego, lecz nawet i od małego obrazka „*Przed obiadem i po Obiedzie*” który wyszedł w tych latach z pod jego również pióra.

Przedewszystkiem, mamy do zarzucenia autorowi *Porządnych Ludzi*, że tak obniżył ton i spospolitoł sferę swojego dramatu, używszy za główną i jedyną dzwignię działań w nim zawartych — tylko i tylko pieniądze! Cała intryga i treść komedji obracają się około tej osi około której kręciły się ubogie imaginacje i niewolnicze duchy tylu miernych pisarzy scenicznych, od jakich utalentowany autor *Jakubowy* wyróżnić by się powinien.

Prawda, że pieniądz jest silnym motorem działań ludzkich a może nawet i probierzem wielu charakterów — lecz nie należy go stawiać za ideę w sztuce opatrzonej tendencją wyższej moralności i mającą już w samym tytule, pretensję do głębszej

przez przeniesienie z ksiąg ludności niestalej do stałej, zatem wszelkie piśmiennie żądania, czynione do Zarządu Policji o zapisanie do ksiąg ludności i przesiedlenie z prowincji do dnia 2-go Marca n. s. r. b. w zupełności ustają, a tem samem do tego czasu ani przyjmowane nowe podania, ani załatwiane dawne nie będą. O czem podaje się do publicznej wiadomości. — Warszawa dnia 22 Grudnia (3 Stycznia) 1864/5 r. — Świty Jego Cesarzsko-Królewskiej Mości, Jenerał-Major, Baron *Frederiks*.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Warszawa d. 24 Grudnia (5 Stycznia).

Dziś wiadomości są nieliczne i nieważne. Według telegramu z Paryża, *Monitor* z 3-go zawiera dekret cesarski z 24-go grudnia mianujący księcia Napoleona członkiem i wice prezesem rady tajnej. Artykuł zamieszczony w części nieurzędowej tegoż dziennika, przypomina kilka prejudykatów dotyczących ustanowienia rady tajnej, aby dać poznać istotne znaczenie, jakie należy przywiązywać do tego nowego dowodu zaufania, udzielonego księciu przez Cesarza.

Pomimo tych objaśnień *Monitora*, których wzmiankowany telegram, nie daje możności dokładnego ocenięcia, zdaje się że nominacja ta sprawiła wrażenie, szczególnie w świecie finansowym, jak to stwierdza inny telegram z Paryża.

W dziennikach paryzkich manifest papieski ciągle jest przedmiotem żywych i głębokich rozpraw. *Opin. nat., J. des Déb., La Pres.* usiłują szczególnie wykazać dziwaczne położenie, w jakie encyklika postanowiła duchowieństwo francuzkie, stawiając go pomiędzy jego obowiązkami a ślepem posłuszeństwem dla sądu Stolicy Apostolskiej. Encyklika z 8-go grudnia, ogromny uczyniła w umysłach postęp w kwestji stosunków kościoła z państwem i kwestja ta będzie musiała być rozstrzygniętą prędzej lub później.

ironji społecznej. Miał już czas czczych deklamacji o ubóstwie cnoty i opulencji występku: „złoto i błoto” te dwa sakramentalne rymy wszystkich studentekich poezji, nie robią już, by najmniejszego wrażenia — albowiem przeważny głos refleksji przekonał ludzi, że można być uczciwym człowiekiem mając pieniądze, tak samo zupełnie, jak można zostać lotrem nosząc dziurawe buty i wydarte lokcie — jedno drugiemu nie przeszkadza zgoła!

Tacy *Porządni Ludzie*, jakich p. Chęciński w komedji swojej upostaciować pragnął, — powinni byli stanąć tam w obec szlachetniejszych a przynajmniej głębszych duchowych pokus — mogli oni wychodzić rzetelnie i przyzwoicie w wszelkich finansowych i towarzyskich zobowiązaniach swoich a za to mieć uszy zatkane bawelną indyferentyzmu na jakichś wzniosłe obowiązki moralne lub nosić na piersiach puklerze egoizmu, przez które głos cierpienia bliźniego nie przedrze się do serc kamiennych; mogli likwidować rzetelnie i regularnie swoje weksle a szydzić z poświęcenia, marzeń i wszystkich słonecznych ducha promieni, pod którymi myśli i czyny ludzkie wsechodzą jak kwiaty i pachną uroczą atmosferą wiosny życia! Tak postawieni *Porządni Ludzie*, byliby istotnie upersonifikowanymi sarkazmem rzuconym w oczy odrętwiałej i zgniłej części społeczeństwa!

W komedji p. Chęcińskiego, oprócz dwojga kochanków: malarza (p. Świeszewski) i córki Ładzińskiego (p. Rakiewicz) nikt się nie bawi w uczucia —

Urzędowe korespondencje otrzymane przez rząd z Meksyku są bardzo pomyślne. Ze stanowiska wojskowego, położenie coraz się polepsza, a nowy czyn waleczności, świetnie dokonany przez wojska francuzkie, zniszczył najsilniejszą bandę juarystowską. Ze stanowiska finansowego i handlowego, wzięcie Matatlanu będzie miało bardzo ważne znaczenie.

Dzienniki madryckie zapowiadają dwie ważne propozycje, które mają być przedstawione senatowi. Pierwsza będzie wymagała złożenia wszystkich dokumentów dotyczących przyłączenia San Domingo i wojny; druga, żądać będzie, aby nie przesądzać co powiedzą izby, rząd energicznie popierał działania wojenne na San Domingo, tak aby je ukończył.

Popłoch panujący w Anglii z powodu spraw Kanadyjskich już ustał. Dzienniki Londyńskie, wyrażają, nie mogąc go ukryć, całe zadowolenie, że p. Lincoln unieważnił proklamację jen. Dix, grożącą wkroczeniem na terytorjum kanadyjskie.

Z Włoch niema nic nowego oprócz ogłoszenia przez ministra skarbu rezultatu wpływu podatku gruntowego na r. 1865. Według tego sprawozdania wpłynęło już pięć szóstych tego podatku. Gabinet włoski może się zatem szczyścić zupełnem powodzeniem. Niektóre dzienniki i korespondencje z Włoch przewidują że jen. Cialdini w krótkce może zostanie powołany do gabinetu na miejsce jen. Petiti, ministra wojny. Pogłoska o rychłym powrocie p. Ratazzego do gabinetu, od kilku dni nabrała znów siły.

Wien. Abdpost. z 3-go, usiłuje zbić błędne pogłoski rozpuszczone z powodu mianowania komisarzem cywilnym w księztwach barona Halbhübnera, w miejsce barona Ledera. Dziennik urzędowy szczególnie wy-

a sam nawet starszy brat Ładzińskiego (Żółkowski) który zachwyca się talentem młodego artysty i nie pozwala mu żenić się, ażeby w ciszy domowego życia nie stracił iskry natchnienia — wygląda raczej na pospolitą postać pseudo-mecenasa sztuki, użytą przez autora do wypowiedzenia pewnej liczby tendencyjnych frazesów i oklepanych już moralów. Jakże to blade i miernie wygląda ta postać przy ognistej, wzniosłej i wulkanicznej kreacji *Feuilleta* w *Dalili*, zamkniętej w postaci markiza entuzjasty, wołającego do tłumu okazując mu gasnącego muzyka: „Milcz motłochu — to genjusz umiera.”

Adwokat (p. Stolpe), *Makówka* (p. Chomiński), są również figurkami wystrzyżonemi z tektury, bez kropli krwi w żyłach, bez rysów w fizjognomji barbarwej — chodzą i mówią obadwa, jak marjonetki poruszane sprężyną, ażeby służyli autorowi do wyrażenia jego własnych myśli, już z góry oznaczonych, w pierwotnym planie sztuki.

Jedna jest tylko dobrze i szczęśliwie nakręslona postać w całym personelu nowej p. Chęcińskiego komedji; postać pełna życia i werwy! Jest nią siostra Ładzińskiego (ojca), stara panna, (p. Łapińska), która dowodzi rzeczywistego talentu i twórczości autora. Ta stara panna, zbyt excentryczna może, jest przecież prawdziwą ludzką postacią. Każde jej słowo ma w sobie myśl, barwę i dowcip, nawet i każde wejście na scenę ożywia całą akcję komedji i rozciepla zlodowaciałe uczucia widzów!

Jeżeli jednak, kompozycja *Porządnych Ludzi*, jest

stępuje przeciwko myśli, jakoby ta zmiana nastąpiła dla tego, że p. Lederer nie okazywał dostatecznej energii i niezależności i miała znaczyć zmianę systemu polityki, jakiego dotychczas trzymała się Austria w tej kwestji: „Przekonanie że ścisła i przyjazna zgoda z Prusami odpowiada prawdziwym interesom nie tylko wielkich mocarstw niemieckich, ale i całych Niemiec, a przede wszystkim księstw, nieczem nie zostało zachwiane w kołach kompetentnych i nie się nie zmieniło w zasadach jakie hr. Mensdorff niedawno wyłożył w izbach. Na stanowisku na jakim są rzeczy obecnie, można uważać ten ścisły związek za najważniejszy z warunków dla uzyskania przyjaznego rezultatu w wielkiej sprawie narodowej, od tylu lat zajmującej Niemcy, również jak i za najważniejszy czynnik w obecnym stanie Europy, i jedną z głównych podpór utrzymania pokoju. Dla tego żywiemy szczerą nadzieję iż w taki sposób będą ocenione przez opinię publiczną, stosunki pomiędzy Prusami a Austrią.”

Zamieszczamy poniżej pomiędzy innymi, artykuł polemiczny przeciwko *La Fr.* w kwestji reformy klasztorów, korespondencje z Wiednia i Neapolu i dokończenie wczoraj rozpoczętego artykułu polemicznego w kwestji włoskiej.

* Niedawno byliśmy zmuszeni odbyć kurs synonimji z *La Fr.*, dla nauczania jej prawdziwego znaczenia wyrazów *etatowe* i *sztatnyje*, w Ukazie o klasztorach. Dziś trzeba odbyć prawie kurs historii z pomienionym dziennikiem, który (w numerze z 1-go stycznia) w zniesieniu i sekularyzacji niektórych klasztorów w Polsce upatruje nadużycie władzy. Dla dowiedzenia, tego mniemanego nadużycia władzy *La Fr.* dodaje, że „we wszystkich krajach katolickich, gdzie zakony religijne były przedmiotem środków dosięgających ich bytu świeckiego lub przywilei, kwestje wzbudzone przez te środki, zostały stanowczo rozstrzygnięte, tam gdzie to już nastąpiło, jedynie tylko przez zgodę pomiędzy rządami a głową kościoła katolickiego”.

Szczególny sposób rozumowania! Cesarz Józef II mógł z własnej władzy znieść kilka zakonów i sekularyzować setki klasztorów; dekret Zgromadzenia narodowego w 1790 r. mógł znieść śluby zakonne i uznać dobra

wadliwą z zasady i chybną w założeniu samą—za to obrobienie całej komedji pod względem stylu, jedności wiersza i czystości języka, zasługuje na słusne i gorące pochwały; jest to zresztą udowodnionym już przymiotem pióra p. Chęcińskiego, który w każdym utworze, okazuje się wyrobionym i zdolnym pisarzem i możnaby go słusnie porównać do biegłego w swej sztuce jubilera, który przesłiznie i z wytwornym smakiem oprawia w szczerze złoto, fałszywe klejnoty.... Gdyby p. Chęciński posiadał tyle twórczości w duchu, ile ma artyzmu i estetyczności w formie jak swe myśli obleka—byłby on jednym z pierwszych pisarzy naszych!

Może w ogólnej ciszy i stagnacji panującej obecnie w dramatycznej literaturze naszej, należałoby pobłażliwiej sądzić, oryginalne zwłaszcza utwory, choćby już tylko dla niezrażania autorów pracujących na tej; zapuszczonej niwie lecz względnie takie należą się jedynie miernym inteligencjom lub nieudolnym usiłowaniom tak zwanych „dobrych chęci”—p. Chęciński jako człowiek ukształcony i pisarz znany z talentu—jako twórca *Jalmużny* w poezji i autor *Szlachectwa Duszy* na scenie, nie ma prawa do takich, ze strony krytyki koncepcji. Ubogim i słabym można dawać wsparcie i pomoc—od bogatych i silnych wiele żądać należy...

Przystępując z kolei, do samego już tylko wykonania *Porządných ludzi* na scenie tutejszej—gotowi jesteśmy wprawdzie, oddać słusne pochwały grze wszystkich artystów występujących w tej sztuce—mniemamy jednak, iż niektóre z ról, możnaby obsadzić korzystniej i właściwiej może...

klasztorów za własność narodową; podobne ale mniej radykalne środki mogły być kolejno przyjęte w górnych Włoszech, Bawarii, Prusach, Hiszpanji, lecz wszystko było w należytym porządku, ponieważ „kwestje wzbudzone przez te środki zostały stanowczo rozstrzygnięte przez zgodę pomiędzy rządami a głową kościoła katolickiego”.

La Fr. pewno nie chce przez to powiedzieć, że kwestje zniesienia i sekularyzacji klasztorów zostały rozstrzygnięte za zgodą Stolicy Apostolskiej, że Stolica Apostolska poprzednio zatwierdziła te zniesienia i sekularyzacje. Nie mogła by tego powiedzieć, bo zbyt jawnie zaprzeczałaby historii. W zeszłym wieku Jezuici byli wypędzeni przez wszystkich monarchów katolickich i ich dobra skonfiskowane, długo przedtem nim Papież Klemens XIV, rozdrażniony przez niedo uwierzenia postępowanie zakonu, który pośród przesilenia najwzrostniejszego, jakie kiedykolwiek przebywał, przedrukował znane dzieło Bellarmin'a o władzy świeckiej, i który odrzucił wszystkie propozycje reformy, zdecydował się na zniesienie go, *NB. z powodu nadużyc i nieposłuszeństwa Stolicy Apostolskiej, z zasad zatem dowodzących, że w tym razie sam Papież działał raczej jako monarcha świecki niż jako duchowna głowa kościoła katolickiego.*

We wszystkich wypadkach zniesienia albo sekularyzacji klasztorów, Stolica Apostolska, wcześniej lub później potem tylko zatwierdzała i niechętnie przyjmowała, fakt spełniony z woli monarchów, któremu nie potrafiła przeszkodzić. Następne konkordaty uregulowały kwestję już rozciętą bez udziału Stolicy Apostolskiej, ponieważ była to kwestja wewnętrzna, nie dotykająca wcale interesów religji, i zależąca tylko od rządów świeckich.

W Polsce także, jesteśmy w obec faktu spełnionego i stanowczo nieodwołalnego. Jeżeli Papież będzie miał na uwadze prawdziwe interesa religji, której jest głową duchowną, będzie musiał koniecznie potępić nadużycia i zbrodnie niektórych klasztorów, nadużycia i zbrodnie które postawiły władze świeckie w niezbędnej konieczności przedsięwzięcia stosownych środków dla uprzedzenia ich ponowienia.

Jedynie w pełni swej władzy monarchy

Żółkowski, genialny komik i dystyngowany aktor, lepiejby potrafił reprezentować Porządnego człowieka, którego sumiennie wprawdzie i pracowicie lecz nie właściwie przedstawia dzisiaj Trapszo, a i charakter *Makówki* zyskałby niezmiernie, wzięty inaczej zupełnie przez Królikowskiego na przykład... P. Chomiński albowiem, dobry i utalentowany artysta, nie wygląda wcale na reprezentanta takiej myśli, jaką autor chciał zawrzeć w postaci *Makówki*. Charakter ten wymaga koniecznie pewnej dystynkcji, i że się tak wyrażim, wytworniejszej hipokryzji, których to przymiotów brakuje w usposobieniu p. Chomińskiego. Nawet sam ubiór terazniejszego *Makówki*, złożony z różnobarwnych części, wygląda zaniedbanie i ubogo, tak, iż trudno uwierzyć ażeby go nosił człowiek bogaty, sprytny i mający pretensję do podbojów miłosnych.

P. Rakiewicz zamknięta w ramach malej i nie dość czynnej roli—wyrabia z niej co tylko wyrobić można talentem i pracą—a jak prawdziwa zdolność umie skorzystać z każdej podanej jej sposobności do odznaczenia się, dowiódł nam tego krótki frazes, w którym na uwagę stryja, że chociaż połączy ją z kochankiem, musi jednakże zająć się na ślub przez rok cały—pełna serdecznej prawdy artystka woła: „O! zaczekam, zaczekam, choćby i... półtora”. Otóż te dodatkowe *półtora* roku, p. Rakiewicz wyrzekła z wybornie uchwyconym odcieniem nagle reflektującego się serca, które chcąc być hojnym w poświęceniu, czuje przecież, że je z trudnością spełnić mu przyjdzie... Drobnym to może odcień, lecz z takich właśnie

świeckiego, Cesarz Rosyjski podpisał ukazy o klasztorach i jeżeli pierwsza część rozumowania *La Fr.* pozbawiona jest sensu, tem mniej możemy brać na serjo drugą, gdzie chce upatrywać w wspomnionym ukazie dzieło raczej głowy kościoła niż monarchy. Władza duchowna nie ma nic do tej kwestji, a *La Fr.* mogła pozostawić w spokoju Monteskiusza, z którego wcale niewłaściwie przytacza następujące zdanie: „należy aby pontyfikat był odłączony od państwa.”

* *Gol.* W poniedziałek, dnia 7 (19) grudnia aresztowany został w Warszawie, na ulicy Elekto-ralnej, niejaki Aleksander Waszkowski, były student uniwersytetu petersburgskiego. Dawno go już poszukiwano, jako ważnego przestępcę politycznego, ale w ciągu dziewięciu miesięcy wszelkie poszukiwania policji były bezowocne. Waszkowski jest młody człowiek, lat ma 23, wzrostu średniego, brunet, z czarnemi oczami o krótkim wzroku (nosi okulary), fizjonomji nieco kalmuckiej. Od 28 listopada (10 grudnia) 1863 roku, do dnia aresztowania, to jest rok przeszło, Waszkowski był naczelnikiem miasta Warszawy. Dawniej jeszcze, a mianowicie w maju 1863 roku, skradł on osobiscie, z trzema woźnymi kasy głównej, około cztery i pół miljonów rubli, w monecie (600 t.) i listach zastawnych z kasy głównej i oddał je rządowi rewolucyjnemu. Tym sposobem, dzień po dniu, wykrywane są dawne przestępstwa, a wszyscy główni przywódcy buntu dostają się w ręce sprawiedliwości. Przy aresztowaniu Waszkowski natychmiast wymienił swe nazwisko i powiedział, że on jest naczelnikiem miasta. Waszkowskiego śledzono już kilka ostatnich dni zrzędu, gdyż wiadano gdzie się pokazuje na ulicy. W niedzielę 6 (18) grudnia widziano go na Nowym-świecie. Przejazdkę swą po mieście w tym dniu objaśnia on chęcią objechania osobiscie ludnych ulic, aby przekonać się o usposobieniu towarzystwa. Waszkowski zdaje się być silnie naelektryzowanym i zaciętym rewolucjonistą....

* *Birż. Wied.* W jednym z ostatnich numerów *Mosk. Wied.* ogłoszono: że w Moskwie, jak mówią, zbiegł z łaźni przestępca Dąbrowski. Ow Dąbrowski, — podług słów warszawskiego korespondenta gazety *Golos*, niedawno wysłany był z Warszawy, gdzie skazany został na kilka lat do ciężkich robot. Jest to indywidualum godne uwagi, z powodu ważności dokonanych przestępstw. Dąbrowski był oficerem, i jeszcze w 1860 czy w 1861 r. znajdując się w Petersburgu, urządził u siebie zebrania, jakoby dla zajęcia się literaturą, a tymczasem w celu propagandy polskiej. Najbliższymi jego przyjaciółmi byli Sierakowski i Żwirzdowski (oba ukarani śmiercią: pierwszy w Wilnie, a drugi w Opatowie, gubernji

składają się dowody prawdziwego talentu artysty!

I p. Swieszewski również, w roli młodego malarza, dowiódł niepospolitego talentu. Grą pełną życia i lekkości, a niekiedy zapалу i uczucia, gdy sytuacje wymagały tego, artysta ten podniósł, i rzeczby można, utworzył swoją rolę. Gdyby p. Swieszewski, którego ciągle postępy obserwujemy ściśle, do otrzymanych od natury darów: naturalności i *aplombu*,—do wyrobienia, które z gry częściej i wprawy na scenie bierze—dołączył cokolwiek pracy dla wykształcenia się gruntowniej w swoim zawodzie—artysta ten stanąłby bardzo wysoko!

Ale prawdziwą bohaterką komedji p. Chęcińskiego, jej werwą i duszą całą, jest p. Łapińska, która sympatyczną i wdzięczną rolę *starej panny* odegrała wybornie, znakomicie nawet! Widocznie artystka ta, która rzadko robi *furorę*, wystudjowała z najściślejszą sumiennością i pracą powierzoną jej rolę. Praca taka odplaciła się p. Łapińskiej ciągłemi oklaskami publiczności, jednoznacznie admirującej jej grę przesłizną. Niektóre miejsca roli, humorystyczne zwłaszcza, gdzie nieznan nam dotąd w tym rodzaju talent p. Łapińskiej, pokonywał swobodnie wielkie trudności—publiczność nagradzała przywoływaniem tej artystki zaraz po odegranej scenie. Słowem, powtarzamy raz jeszcze, p. Łapińska była prawdziwą heroiną nowej komedji i zasługuje na szczerą a zupełne uznanie, najsurowszej nawet krytyki.

radomskiej). Sierakowski pozostał w Petersburgu; Żwirzdowski wyjechał do Wilna, a Dąbrowski do Warszawy. Wszyscy ci trzej panowie, znajdując się w służbie wojskowej, na znaczniejszych posadach, utworzyli około siebie kółko młodzieży i mieli wielki wpływ na ogólne usposobienie umysłów. Dąbrowski został aresztowany przed innymi, jeszcze w sierpniu 1862 r. Znalczono u niego wiele papierów kompromitujących, rozkład warszawskiej organizacji rewolucyjnej na dziesiątki i setki, nie dokończonych notatki taktyki w języku polskim i różne cyfry. Słowem, wszystko to przekonywało o udziale w organizacji buntu; ale że wówczas nie było wiadomo o podziemnych robotach rewolucjonistów, przeto sprawa Dąbrowskiego przeciągnęła się, a w początku 1863 roku nowe wypadki odsunęły ją na drugi plan. W ostatnich czasach został on znowu mocno skompromitowany przez kilka indywidualiów, które złożyły przeciw niemu zeznania, i wówczas nastąpiła konfirmacja.

Trudno przypuścić, aby w Rosji udało mu się ukryć, i należy się spodziewać, że wkrótce ujęty zostanie. Do swego aresztowania w 1862 r., Dąbrowski zajmował się propagandą w wojskach, między oficerami, wciągając ich w swe sieci tysiącami niedorzeczności. Wówczas polacy bardzo rachowali na społeczeństwo dla siebie ludu rosyjskiego, a omamieni niepodobni do ziszczenia nadziejami, pracowali nad rozwinięciem ducha rewolucyjnego w wojskach. Wypadki następne tryumfujące dowiodły, że zuchwałe ich marzenia były niedorzeczne; zresztą drogo także polacy przypłacili swe zamiary!

* *Pos. Z. Poznań, 2 stycznia.* Z powodu pogłoski o zamiarze rządu wzmocnienia wkrótce załogi prowincji Poznańskiej i zwiększenia liczby punktów, w których stać mają wojska załoga, czytamy w *Mil. Bl.*: „O ile wiemy, myśl ta pochodzi od władz cywilnych; mianowicie prezes naczelny prowincji przemawia za tym środkiem, rząd zaś Cesarstwo-rosyjski nie patrzyłby niechętnie na pewien rodzaj stałego obsadzenia granicy; lecz podobnej dylokacji stoją na zawadzie tak liczne przeszkody, że wątpić należy, ażeby takowa została w krótkim czasie skuteczną. Najpierw z powodu obsadzenia księstw nadelbańskich, załoga każdej prowincji zmniejszoną została o jeden pułk; powtóre, obsadzenie wojskiem niektórych miasteczek polskich połączone byłoby z licznymi dla wojsk niedogodnościami; potrzecie, znaczna liczba miast poniosła, dla umieszczenia załóg, znaczne koszty na budynki lub chociażby na zapewnienie wojsku lepszych kwater, tak iż niesłuszanem byłoby gdyby miasta te pozbawione zostały załóg; nareszcie pułki ze stałymi małymi załogami w Poznańskiem, ponosiłyby straty z powodu zastępstwa co do oficerów i podoficerów, częsta zaś zmiana załóg byłaby połączone z wydatkami i rozmaitemi niedogodnościami. Wszystkie te okoliczności wymagają uwzględnienia i nie mogą być spuszczone z uwagi; wiadomo przeto o mającym wkrótce nastąpić przybyciu w Poznańskie nowych oddziałów wojsk, jest co najmniej przedwczesna.”

Sądymy, że wszystkie te skrupuły zostały uwzględnione w tem, cośmy poprzednio mówili o silniejszym obsadzeniu linii granicznej; pomimo to powtarzamy jeszcze raz, że prowincja nasza nie ma dotąd tej liczby wojsk, jakie na nią przypadają, i że pod tym względem pozostaje w tyle innych prowincji. Nie wchodzimy w to, czy niezbędnem byłoby wyprowadzenie z Poznańskiego jednego pułku do księstw nadelbańskich, chociaż prawdę powiedziawszy, można było z łatwością wyprowadzić z Westfalji aż dwa pułki. Moglibyśmy zacytować cały szereg miast w Westfalji i w prowincji reńskiej, toczących z rządem spór z powodu wysokości ciężaru kwaterunkowego, podczas gdy w tejże prowincji rząd nie miałby żadnych pod tym względem trudności. Samo nawet miasto Poznań, co się tyczy tych, którzy dają kwatery, chętnie by odstąpiło z parę bataljonów wojsk w niem stojących, większość bowiem właścicieli domów uskarża się na obciążenie kwaterunkiem, i tak samo rzeczy się mają co do Bydgoszczy. Niesprawiedliwym zaprawdę byłoby, gdyby pozbawiono załóg te miasta, które poniosły wydatki na porobienie przygotowań na ich umieszczenie; lecz można oficie wybrać pomiędzy takimi miastami, które nie widziałyby w tem żadnej dla siebie straty; co się zaś tyczy obawy, iż wojskom nie dość będzie wygodnie w małych miastach pogranicznych, powiedzieliśmy już, że miasteczka o 3,000 mieszkańców i wyżej, są w stanie urządzić się należycie na umieszczenie po

jednym bataljoniem, pod którym to względem nie zabraknie im na dobrej woli, byle miały pewność, że załogi zostaną u nich na długi czas.

* *Pos. Z.* Wydany przez sąd stanu, w procesie Polaków, wyrok, którego każdy oskarżony otrzymał po jednym egzemplarzu uwierzytelnionym, obejmując 138 oskarżonych, z których 127 znajdowało się na rozprawach sądowych, 11 zaś, z powodu nie zgłoszenia się do sądu, sądzonych było zaocznie. Z liczby 138 oskarżonych skazano: 1) 11-u oskarżonych zaocznie, za zdradę stanu na karę śmierci; 2) 27-u, za czynności przygotowawcze do przedsięwzięcia stanowiącego zdradę stanu, na karę zamknięcia od roku do dwóch lat. Wszyscy ci skazani zapłacą kosztu procesu. W wyroku nie powieszono, czy mają oni ponosić takowe solidarnie. Całkiem uniewinniono: 1) Od zarzutu zdrady stanu 30-u; 2) od zarzutu udziału w zdradzie stanu 11-u; 3) od zarzutu czynności przygotowawczych do przedsięwzięcia stanowiącego zdradę stanu 4-ch. Uniewinniono, z zastrzeżeniem dalszego pociągnięcia przez prokuratorję do odpowiedzialności sądowej, z powodu zarzucanych im innych przestępstw lub przekroczeń: 1) od zarzutu zdrady stanu 28-u; 2) od zarzutu udziału w zdradzie stanu 23-ch; 3) od zarzutu czynności przygotowawczych do przedsięwzięcia stanowiącego zdradę stanu 4-ch. Ogółem przeto uniewinniono 100, z których 55 odesłano miejscowym prokuratorom, którzy mają pociągnąć ich do dalszej odpowiedzialności. Kosztu procesu, przypadające na 100 uniewinnionych, naturalnie umarzają się. Wszystkie przedmioty zabrane, jako to broń, ryszstunki i t. p., ulegają konfiskacie. Z liczby 138 oskarżonych, 99 należy do stanu szlacheckiego (pomiędzy nimi dwóch księząt) i 39 do stanu miejskiego. Podług zatrudnienia, znajduje się pomiędzy nimi: 65-u właścicieli dóbr szlacheckich i innych, 8 u dzierżawców dóbr, 23 agronomów i oficjalistów gospodarczych, 1 kandydat leśniczy, 9 duchownych, 1 lekarz, 3 literatów, 1 bibliotekarz, 4 studentów, 1 były oficer armji papieżkiej, 1 były urzędnik, 1 nauczyciel języka, 8 kupców, 3 subiektów handlowych, 2 techników, 1 litograf, 3 rzemieślników, 3 osoby bez stałego zatrudnienia. Podług narodowości, w liczbie 138 oskarżonych znajduje się 132 polaków, 4 niemców, 1 żyd, 1 wloch. Potwierdza się, że 27-u skazanych apelowało od wyroku.

* *La Patr.* Zdając sprawę, podług korespondencji z Berlina z 24 grudnia, z wyroków ogłoszonych dnia poprzedniego przez wysoki sąd w sprawie Polaków, jeden z dzienników porannych zrobił uwagę, że kara zamknięcia, orzeczona przeciw skazanym, nie dotknie ich fortuny, gdyż nie poniosą kosztów procesu. Lecz berlińska *Volkszeitung* z 28-go grudnia nie zapowiada nam urzeczywistnienia podobnego przewidywania, łagodzącego wyroki. Podług pomienionego dziennika, wyrok wydany w sprawie Polaków, wkłada na skazanych obowiązek solidarnego opłacenia kosztów procesu, które wynoszą nie mniej jak 250,000 talarów (przeszło milion franków), tak iż każdy z 27-u skazanych powinienby zapłacić po 37,000 franków, przyczem bogaci powinni się podjąć zapłaty za niezamożnych.

* *Rus. Inw.* pisze z powodu encykliki, co następuje: Nie wiemy dla czego Pius IX tak długo zachowywał w tajemnicy swą odezwę; jeśli dla ogłoszenia takowej oczekiwał sposobnej chwili, to trudno nie przyznać, że chwila ta wybrana przezeń została nader niefortunnie. Ze wszystkich stron zagrażają niebezpieczeństwa świeckiej władzy papieża; w ostatnich nawet czasach kwestja o jej istnieniu stała się przedmiotem szczegółniej żywych rozpraw; najoświeceni z pomiędzy katolików, zawsze jeszcze nie tracą nadziei zachować ją, — nie przestają oni dowodzić, że papieżstwo może porozumieć się z ideami wieku i potrzebami społeczeństwa; czyż nie powinni się rozczarować w swych usiłowaniach, kiedy sam arcykapłan rzymski odpiera ich zdanie i spieszy z publicznem oświadczeniem, że nie przestanie prowadzić zaciętej walki z temi prawami, które społeczne społeczeństwo za najszacowniejszy swój nabytek poczytuje.

* *La Pres.* Mamy przed oczyma prawo prasowe, które zostało ogłoszone w Turcji. Główne podstawy tego prawa są widocznie wzięte z prawa francuzkiego. Najprzód upoważnienie położone jest jako warunek przedwstępny do założenia dziennika. Minister oświecenia publicznego udziela to upoważnienie poddanym Porty; cudzoziemcy powinni

odnosić się po takowe do ministra spraw zagranicznych. Artykuł 7 dotyczy podpisu. W braku podpisu autora artykułów, podpisujący każdy dziennik będzie odpowiedzialnym. System artykułów komunikowanych wprowadzony jest przez to prawo Artykuł 9-ty zastrzega rządowi prawo zakazu na terytorium tureckiem, wszelkiego dziennika wydawanego za granicą w celu nieprzyjaznym rządowi sultanskiemu. Wszystkie inne artykuły dotyczą kwestij karnych.

* *Rus. Inw.* W niedzielę, dnia 18-go grudnia, hrabia Könnertitz, nadzwyczajny poseł i minister pełnomocny N. Króla Saskiego, miał zaszczyt być przyjmowanym przez Najjaśniejszego Pana i doręczyć Mu swe pisma wierzytelne.

* (*Nadesł.*). Działo się w wigilję Bożego Narodzenia o godzinie 12-iej w południe w lokalu gastronomicznym Stępkowskiego w Warszawie. — W pokoju gościnnym od podwórza zajęte były trzy stoliki przez gości śniadających. Przy jednym siedziało grono mężów wyprawionych przez żony w dniu tym na pożywienie się po za domem, z powodu licznych zatrudnień przygotowawczych na święta. Drugi stolik zajęty był przez dwóch panów rozmawiających po niemiecku, — jeden z nich był cudzoziemcem, znanym zaszczytnie w świecie handlowym z posiadania znakomych zakładów fabrycznych nad Renem, które wyrobami swojemi zaopatrują handel tutejsze. Towarzysz jego mieszkankie Warszawy prowadził z nim rozmowę po niemiecku, z tej prostej przyczyny, iż cudzoziemiec polskiego języka nie posiadał. Przy trzecim stole blisko okna, rozrzucony trzej panice, ubrani podług najnowszej mody, gorliwie zatrudniali się wypróbnianiem butelek różnego rodzaju i kształtu. Wszyscy trzej z iluminowaną twarzą i buńczuczną miną, śledząc dwóch mówiących po niemiecku, poczęli uragać się i miotać na nich różne wykrzykniki obrażające. Jeden pomiędzy nimi z rozczochranym włosem, w karmazynowym szaliku, widocznie jakiś niedoszły pułkownik wojsk uciekienierskich, wypuszczał od chwili do chwili rakiety obelg na rozmawiających po niemiecku, lecz ci nie rozumieli brutalnej mowy, lub nie uważali godnem zwracać uwagę na zaczepki młodziana w karmazynowym szaliku.

Panicz w karmazynowym szaliku polknawszy kilka szklanek portera, zadzwonił niespodzianie — na głos dzwonka zgłasza się subiekt i pyta co pan życzy. — „Daj mi dużą szklankę i przynieś wódki”, zawołał panicz; — subiekt przyniósł co potrzeba; — „nalej mi wódki pełno w tę szklankę” — subiekt zdziwiony spojrział na panicza, a koledzy przestraszeni zamiarem panicza w karmazynowym szaliku, chcieli wstrzymać rękę, która szklankę z wódką już do ust niosła, — w tem odczwał się panicz w karmazynowym szaliku, dla czegoż mi wzbraniacie pić, — przecież i dorozkarze tak pijają, a jeszcze żaden z nich z tego nie umarł — w mgnieniu oka wódka spłynęła w gardło panicza w karmazynowym szaliku — odchrząknął, porwał za butelkę z winem węgierskiem, i nalał sobie spory kielich tego trzeciego z kolei nektaru. — Wśród tych bohaterkich popisów, nie przestawał panicz w karmazynowym szaliku miotać dalej obelgi na niemców, używając frazesów i wyrazów żadnym słownikiem nie objętych, przy którychby się oryl i pastuch trzody zarumieniał. — Na ordynaryjne hańbiące monologi rozgrzanego sznapsem panicza w karmazynowym szaliku, język polski szarpany niełitościwie już zaczął być nie wystarczającym, od chwili więc do chwili wśród karczemnych śmiechów i dowcipów wznosił panicz w karmazynowym szaliku toasty w językach obcych, jak np. — „pereat Prussia” — a basso Germania” i t. p.

Obecni goście rumieniać się ze wstydu za panicza w karmazynowym szaliku, poczęli się niecierpliwić — gestykulacje oburzenia coraz stawały się wydatniejszymi. Dwaj towarzysze karmazynowego panicza przewidując jakąś bliską katastrofę, zapłacili szybko rachunek i zmusili panicza w karmazynowym szaliku do opuszczenia wraz z nimi lokalu. Jeszcze nie zdążyli odziać się w futra, kiedy pomiędzy obecnymi dały się słyszeć następujące uwagi:

1-szy. Co panowie mówicie do tych dwudziestokilkoletnich smarkaczów? — hańba dla polskiej młodzieży, — hańba dla języka polskiego!

2-gi. To tylko szlacheckie na wsi wychowanie takie, nam tworzy filary przyszłego społeczeństwa

3-ci. Pewno to jacy amnestjonowani bohaterowie z pod Macierzanki.

1-szy. Nie panowie, to próżniaki, którzy wstępując w świat, trwonią resztki grosza ojcowskiego, a później zamieniają się w pasożytów psujących obyczaje i szerzących chorowite swoje nawyki między młodsze pokolenie. Czemu to prawo nie przewidziało środków ubezwładnienia szkodliwego wpływu takich trutniów. Na tem posiedzenie zakończono.

Komunikuję szanownej Redakcji ten fakt dla zamieszczenia w „Dzienniku”, wart bowiem tego, dla samego dania przestrogi drugim podobnym paniczom w karmazynowych szalikach, i przekonania ich, że w publiczności istnieje jeszcze zdrowe pojęcie o obowiązkach zachowania się młodzieży naszej, niemniej że ludzie dojrzałsi szanując każdy język i każdą narodowość, brzydzą się takim bohaterami, jakim jest panicz w karmazynowym szaliku.

* W dniu 2-im i 3-im Stycznia 1865 roku, urodziło się w Warszawie: *Chrześcianie* płci męskiej 16, żeńskiej 15; *Starozakonnych*: płci męskiej 50, żeńskiej 16; razem 157 (między temi dwoje bliźniąt); *zaślubieni*: *Chrześcianie*: Fauser Wilhelm mechanik, z de Blois Katarzyna; *Starozakonni*: Brynstein Aron stolarz, z Romans Rywa; Rodach Zelmun, z Strumpfian Ruchlą; Wurwand Hersz handlarz, z Eszenbaum Gitlą; Elbe Lewek, z Kinder Ryfką; Klauzinger Dawid Szkolnik z Librot Chawą Ittą; Gerstenzang Anszel handlujący, z Silbergbart Malką; Muchower Szymon, z Sztark Szajndlą; Miednica Zelman, z Goldzstein Goldą; Wasensztrum Szmul handlujący, z Zytner Dwojra; Tyszler Eljasz, z Szmegold Gitlą; Zajdler Nuchym handlujący, z Sarna Blimą; Korensztejn Abram czeladnik krawiecki, z Grinkraut Esterą; Lerman Szymon czeladnik krawiecki, z Iekową Fajgą; Rubinwantik Fajwel kupczyk, z Mett Fajgą; Goldfeld Izrael handlarz, z Lindner Chajm; Winkler Chaim, z Goldnasser Lają; Nalubelski Jasek handlarz, z Rotszyld Chindą; Damensztam Berek, z Szuklaper Ryfką; Engielszer Jakób, z Cwajhorn Tuną; Gotfryd Izrael, z Dychtemberg Nechą; Tarlo Jankiel wyrobnik, z Steinzale Lają; Festinger Moszek, z Rozenfeld Chaną; Rozenweig Berek, z Lencyze Liwią; Orzechowski Chaim markier, z Ajger Perlą; Bergholtz Abram, z Montzmacher Rajzlą; Bornshtejn Chaim służący, z Borwarig Maryen; Hozentregger Chaskiel farbiarz, z Kula Bajlą; Wilner Szmul kupiec, z Rozenthal Szyfą; Gicht Anszel handlarz, z Podlasiak Ittą; Langman Hersz blaaharz, z Assenheim Chudes; Weinkrantz Nuta szewc, z Hekser Rajzlą; Majblat Nison subiekt z Lewartowska Lają; Tragarz Majer piekarz z Ajerwais Szajndlą; Enoch Majer, z Linarer Chajm; Rochman Jankiel wyrobnik, z Amster Taubą; Goldfajer Moszek, z Liberman Surą; Frushtenrauch Laib piekarz, z Faszyna Chaną; Gelbtum Szulim zecer, z Hochman Cywią; Klein Fajwel, z Lebensehn Ryfką; Wolfinger Jankiel rymarz, z Wolfinger Ruchlą; Hechtkopf Haskiel stolarz, z Wurcedorf Zyslą; Cenzor Judka pasamonik, z Ajenberg Fajgą; Bomberg Szlama, z Ajdelman Ryfką; Blumblicht Icek subiekt handlu, z Taubenblat Hindą; Kadysz Nuchym handlujący, z Engelszer Lają; zmarli: *Chrześcianie*: Jan Koralczyk lat 38, wyrobnik; Luczakow Franciszka lat 60, wyrobnic; Maciak Michal lat 58, wyrobnik; Mazurek Grzegorz lat 67, wyrobnik; Dębowska Małgorzata lat 77, wyrobnic; Trajan Wiktorja lat 32, zona lokaja; Rytell Józefa lat 45, przy mężu; Wojciechowski Franciszek lat 49, wyrobnik; Junker Fryderyk lat 42, wyrobnik; Domański Mikołaj lat 64, sierżant weteranów; Kosieradzka Ludwika lat 1 1/2; Leszczyńska Kazimiera lat 2; Rogoziński Jan miesiąc 3; Szmidel Tomasz miesiąc 2; Materna Balbina miesiąc 1; Lange Józef dni 12; Kawka Jan dni 7, syn milicjanta; Kozłowska Marjanna dni 5; Morawski Szymon dni 2; Grodzki Józef dni 9; Nowakowska Wiktorja dni 7; Grodziński Waleaty lat 73, obywatel; Dąbrowska Adela lat 69, wdowa; Marjanski Antoni lat 3; dziecię płci męskiej nieżywo urodzone; Kiryluk Marja rok 1, córka żołnierza w. C. R.; Zalewska Marjanna lat 75, emerytka; Haubold Julja lat 48, zona obywatela; Schöffler Karol lat 45, maszynista Drogi Żelaznej Warsz. Wied.; Haintze Jan lat 50, kowal; Schwotzer Karol lat 16; Jabłoński Roman lat 40, obywatel; Baranowska Marjanna lat 32; Rybaczynska Marjanna lat 46; Krzezińska Wiktorja rok 1; Szklanecki Apolonjusz lat 1 1/2; Orłowska Zuzanna miesiąc 5, córka urzędnika; Wolfram Emilia miesiąc 2; Kotulński Piotr miesiąc 7; Popławska Kazimira miesiąc 3; Kwiatkowska Helena miesiąc 7; *Starozakonni*: Łokieć Fajga miesiąc 7; Cukierwar bezimienna dzień 1; Flikier bezimienna dni 2; dziecię płci męskiej nieżywo urodzone; Kacelenbogen Nachman lat 41, handlarz; Nasielskier Chajm lat 54; Baumkeller Izrael I miesiąc; dziecię płci męskiej nieżywo urodzone.

* W dniu wczorajszym przyjechali do Warszawy: generał-lejtnant *Glebow* z Piotrkowa; dymisjonowany generał-major *Stahl von Holstein* z Petersburga, wyjechali zaś: generał-adjutant baron *Korff* naczelnik wojenny oddziału głównego Warszawskiego do Niemiec; generał-lejtnant *Bellegarde* do Kalisza; generał-major *Ubrich* do Białegostoku; dymisjonowany generał-major *Micewicz* i rzeczywiście rada stanu *Poltoranow* do Petersburga.

Sprawa duńsko-niemiecka.

* *Le Mon. Un. s.* Donosiliśmy, że Cesarz Austriacki odmówił przyjęcia adresu przyslanego mu przez pewną liczbę szlachty szleszwicko-holsztyńskiej. Adres ten, podpisany przez 17 osób, a w tej liczbie przez p. Scheel-Plessen, uprasza: 1. ażeby zarządzone zostało roztrząśnienie prawnicze kwestji, komu należy się następstwo w księstwach; 2. ażeby rezultat tego roztrząśnienia zakomunikowano zgromadzeniu stanów Szleszwicu i Holsztynji. W adresie tym mowa jest o niezbędności połączenia księstw; w końcu zaś powiedziano: „Podług

naszego najrlebszego przekonania, bezpieczeństwo i pomyślność księstw, mogą być zapewnione jedynie zapomocą ścisłego zjednoczenia zjednym z wielkich mocarstw niemieckich, mianowicie zaś z monarchją pruską, jako najbliższej położoną”.

Austrja.

* *Nordd. A. Z.* Najpierwszym przedmiotem obrad po otworzeniu na nowo posiedzeń izby deputowanych, będzie budżet. Z nadesłanych kilku sprawozdań od członków komisji finansowej okazuje się, że etaty wyznaczone na potrzeby ministerstwa stanu i administracji politycznej, jako też budżet ministerstwa wojny najwięcej, spowodowały uwag komisji. Spodziewają się zatem nader ożywionych rozpraw.

Francja.

* *Nordd. A. Z. Paryż, 31 Grudnia.* Polityka znajduje się na stanowisku przygotowania. Tak samo jak staranny aktor mający wystąpić na scenę, i polityka zagłębia się w swoją rolę. Nie małe to zadanie chce przypodobać się publiczności całego świata. Każdy chce przedewszystkiem przedstawić się na scenie z dobrej strony, i jak najmniej podać przedmiotu do niezadowolenia lub ironji. Ale właśnie aktorowie, rozumiejący się doskonale na wywoływaniu zapalu, daleko więcej od innych starają się o ukrycie małych słabostek, o zarównanie zmarszczek, o wysunięcie naprzód wydatnej strony. Tą mozolną pracą zatrudnia się dziś po za kulisami świat nasz urzędowy, ministrowie przygotowują albo zamykają swoje sprawozdania które pod nazwą *niebieskich albo złotych ksiąg* w czasie przedstawienia mają być rozdzielone pomiędzy widzów, i obejmują w sobie to miejsce najwydatniejsze, które objaśnia przedmiot przedstawienia i wynosi zalety sztuki. Minister spraw zagranicznych na ten rok żadnych nie poczyni nowych odkryć. Kwestja duńska nigdy nie miała dla dyplomacji francuskiej istotnego znaczenia, traktat wrzesniowy zdradził już nam swoje wielkie tajemnice, wprawdzie nie odbyła się jeszcze bez zajknięć w niektórych odpowiedziach p. Drouyn de Lhuys do p. Lanza, dotychczas stanowiących niejaka tajemnicę. Ale to są tajemnice podrzędne rodzaju. Bez wątpienia najpierwsze miejsce zajmie wydział skarbu. *Monitor* wystąpił przedwczoraj z przedmową w tym przedmiocie, która zwróciła na siebie uwagę.

* *La Patr. Paryż, 2 Stycznia.* Podajemy następujące szczegóły z listu pisanego do nas z Algieru pod dniem 29 grudnia: W mieście tutejszem obiega pogłoska, że marszałek Mac-Mahon, który spodziewany był z powrotem 3-go grudnia, zatrzymany został w Paryżu przez Cesarza, który chce przekonać się naocznie o prawdziwym położeniu rzeczy, zamierza udać się wkrótce do Algierji. Jego Cesarza Mość pojechałby razem z marszałkiem Mac-Mahon i zwiędziłby z nim rozmaite prowincje. Powiadają, że podczas nieobecności Cesarza, Cesarzowa zabawi w Nicei.

* *La Fr.* Postanowionem zostało, że rada tajna zgromadzać się będzie odtąd perjodycznie, w dniach oznaczonych. Na pierwszych posiedzeniach, które mają się odbyć, rada tajna, jak zapewnijają, zaprzętnie się specjalnie kwestją decentralizacji. (Książę Napoleon został mianowany wice-prezesem tej rady, o czem podajemy wiadomość powyżej, w przeglądzie politycznym. P. R.)

* *All. A. Z. Paryż, 26 grudnia.* Po przeczytaniu półurzędowej broszury: *Le conflit entre l'Espagne et le Pérou par J. de Peral*, mała pozostaje nadzieja załatwienia bez prochu i ołowiu honorowej sprawy cięższej oddawna na Hiszpanji i rzeczypospolitej. Ale za to można łatwo i chętnie dać temu wiare, że Hiszpanja żadnych niepragnie zdobyć, i nie szuka zresztą jakichkolwiek korzyści? Pozostaje więc tylko do życzenia, ażeby hiszpański admirał Pereja energicznym wystąpieniem zrobił sobie zadosyćuczynienie, którego mu odmówiono. Gabinet tuieryjski pochwała wymagania hiszpańskie, bezzaprzeczenia dotyczące punktu honoru, i w dobrze zawiadomionych kołach są tego przekonania, że francuska dyplomacja po pierwszych wystrzałach z dział, wnięsza się z swojemi radami i pośrednictwem w sprawy hiszpańsko-amerykańskie rzeczypospolitych.

Prusy.

* *Wien. Abp.* Wiadomość która z *Wes. Ztg.* przeszła do innych dzienników, zapewniając, jakoby gabinet berliński starał się w Wiedniu o wyniesienie p. Scheel Plessen w obecnym zarządzie Szleszwig-Holsztynji na stanowisko bardziej wydatniejsze; uważaną jest przez *Nordd. A. Z.* za zmyśloną.

Włochy.

* *Le Mon. Univ. Gazeta Ufficiale* ogłasza dekret królewski z 18-go grudnia 1864, stanowiący, że począwszy od 1-go stycznia 1865, kadry składu administracji centralnej wydziału wojny zostają zmniejszone. *Il Diritto* z 30 grudnia zwraca uwagę na to, że podług *Italia militare*, mają być przedsięwzięte środki świadczące o tem, że rząd włoski wchodzi na drogę rozbrojenia. Tak np. mają być zniesione komendantury wojenne fortu Bard, powiatów Savigliano, Santa Teresa i Carloforte, oraz okręgów Piombino i Vareggio. Zniesiona także zostaje posada komendanta wojennego fortu Exilles.

Korespondencje Dziennika Warszawskiego.

Lowicz. W lesie do wsi Woli Gosławskiej należącym, Antoni Gapiński odkopał obecnie zwłoki brata swego Ignacego Gapińskiego, jeszcze w miesiącu maju 1863 r. w tymże lesie powieszzonego, do czego mieli się przyłożyć szlachta i ksiądz z Oszkowiec.

Lublin. Dnia 21 listopada (3 grudnia) r. b. włóścianie wsi Gródka, przez tamocznego księdza proboszcza obwinieni zostali, o pogwałcenie na ementarzu grobu familji Rakowskich. Mieli to czynić przez złe zrozumianą zemstę, iżby nagrobki pańskie nie znajdowały się na gruntach włóściańskich.

Szydłowice. W gminie Tuczępy w nocy d. 17 (29) listopada r. z., zamordowany został Szapsia Rozenfeld, smolarz;— podejrzani o takowe zabójstwo Bartłomiej Opalka, Józef Bartos i Andrzej Bartos, przyaresztowani zostali.

Miechów. Mieszkanca m. Miechowa, zona starozakonnego Rubina Szmula w d. 11 (23) grudnia o godzinie 10 z rana zapaliwszy w piecu chrustem i nie otworzywszy blachy, wydalila się z domu za handlem, zostawiwszy dwoje dzieci. Skutkiem tej nieostrożności młodszy syn jej postradał życie przez uduszenie się, a starsza córka zaledwie przy podanej jej pomocy lekarskiej do życia przywróconą została.

Wiedeń, 1 Stycznia.

✗ Pioruny Rzymu przestały być niebezpiecznymi i jedynie tych ranić zdolają, którzy je ciskają. Bula papieżka, będąca obecnie przedmiotem dyskusji publicznej, nie jest tego rodzaju, aby świeckich przeciwników Rzymu nawrócić mogła, sprawi ona przeciwnie, że wielu z dotychczasowych jego stronników, do przeciwnego obozu przejdzie. W chwili gdy świat Europejski z zupełnym spokojem rok stary zakończyć się gotował, podobało się Głowie Rzymsko-Katolickiego Kościoła, poglądy swój na różne religijne, polityczne, filozoficzne, prawne i społeczne wyobrażenia czasu nowożytnego objawić, w sposób najgrawujący się z wszelkiej cywilizacji i broniący zasad średniowiecznego obskurantyzmu. Encyklika papieżka ze swemi 80 punktami, pociągnie bezwątpienia ważne za sobą następstwa, nie pod względem nauki, której postępów podobna manifestacja w niczem wstrzymać nie zdoła, ani pod względem bytu rządów i ludów, które wszędzie za wymaganiami czasu postępują, lecz skutki najwięcej dotknąć mogą władzę papieżką, która sama upadek swój przyspiesza. Co się Austrii tyczy, panuje w wyższych sferach politycznych, skutkiem ogłoszenia powyższej encykliki widoczna konsternacja, dla uspokojenia się chwilowego, przypisują manifestację tę stronnictwu jezuitów, których intryg Papież mimowolnem stać się miał narzędziem. Twierdzenia w dokumencie tym zawarte skazują ludy na ociemnienie i wieczną niewolę, niweczą istniejące ustawy i prawa w wielu państwach i naruszają prawa władzy monarszej służące. Cofają one bieg historii o kilka wieków i z faktami przez najwyższe władze uznanymi w zupełnej się znajdują sprzeczności. Zresztą ma to i dobrą swoją stronę, otworzyło oczy wszystkim; pierwszy to raz kurja papieżka otwarcie i zrozumiale przed światem wystąpiła, dzięki tej szczerości wszyscy obecnie wiedzą czego się po niej spodziewać można. Aureola nieomylności papieżkiej błędnie, a mądrości rządów jest zostawionem, środków właściwych na zastąpienie takowej wyszukać.

Ręka sprawiedliwości powoli wszystkich dosięga, którzy w jakikolwiek sposób podczas rewolucji polskiej się skompromitowali. Obecnie kolej przyszła na defraudantów i negocjantów sekretnych, którzy powstańców i rząd narodowy w broń i amunicję opatrywali. Jednym z tych negocjantów sekretnych jest tutejszy kupiec Markus Herschmann, towarzyszył spółki Gennsfeld i Herschman. Dnia 28-go z. m. musiał przed tutej-

szym sądem powiatowym odpowiedzieć na wytoczoną mu skargę o przystąpienie prawa o handlowaniu bronią (das Waffentpatent). Z toku sprawy okazało się, że w czasie, gdy jeszcze instytucja żandarmów wieszających w Galicji kwitła, 80,000 kapiszonów do Rzeszowa wysłał, podając takowe za galanteryjne towary. Sąd powiatowy uznał oskarżonego za winnego, skazał go na 50 złr. kary i wyrzekł konfiskację kapiszonów. Wynalazek konstrukcji pudelka drewnianego, które pewnemu Bawarskiemu nadleśnemu, celem zamordowania tegoż, przesłanem zostało, przypisują polskiemu inżynierowi, który się w bandzie Bosaka znajdował. Pudelko to jest rodzajem maszyny piekielnej, i utrzymują, że takowe fabrykują się w Szwajcarii przez znajdujących się tam rewolucjonistów polskich. Być może, że tak jest w rzeczy samej i że wyrabianie tak zwanych papierosów emigranckich (alias cigarettes à la Bossak) i krawatek emigranckich (alias cravattes à la Pustowojtow), służy tylko za maskę zbrodnictwom przedsięwzięciom. Pudelko to napelnione prochem i kulami urządzone jest w sposób, że za otwarcieniem wybuch nastąpić musi; i jeszcze fabrykanci podobnych narzędzi dziwią się, że im nie została udzielona amnestja! Także zajmują się w pewnych kołach wychodźców polskich skrzętnie wyrobieniem innych artykułów służących do wykonania skrytobójstw. Do takowych należą pomiędzy innymi tak zwane bomby kieszonkowe wielkości złotówki polskiej, które za dotknięciem przedmiotu, na który są rzucone pękają. Także i chemicy polscy, wynaleść mieli środek zatrucia papieru listowego, śmiertelny na odbiorcy pisma sprawującego skutek. Listy śmiertelne poznać się dają podobno po dziurkach wielkości główki od szpilki, w których się truciźna koncentruje.

Czynność, jaką rada nadzorcza słowiańskiego stowarzyszenia rozwija, jest godną uznania, zważywszy przeszkody jakie tu Słowianie napotykają. W ciągu bieżącego miesiąca, myślą najety w tym celu lokal objąć; a zgromadzenie jeneralne, wkrótce potrzebne w tym względzie rozporządzenia wyda. Rada nadzorcza stosownie okólnik do Słowian polskich w tem towarzystwie udział mających rozesała.

Neapol, 28 Grudnia.

Franciszek II, Burbon, uznając za użyteczne i konieczne, przypominać się od czasu do czasu pamięci swych niewdzięcznych poddanych, wysłał z Rzymu okólnik do Sycylijszych, zaklinając ich, aby z cierpliwością oczekiwali na dzień ostatecznego wyswobodzenia, jeżeli nie chcą narazić wszystkiego przez nierozważny zapal. Trzeba w istocie przyznać, że doradcy tego nieszczęśliwego króla, posiadają zupełnie pierwotną naiwność polityczną; założyłbym się, że powiedzieli sobie: Otóż zbliżają się święta Bożego Narodzenia, polityka będzie świętowała, dziennikarze nie będą wiedzieli co począć, aby znaleźć przedmiot na zapełnienie swych szpalt; puśćmy jeszcze raz balon na próbę; jest to chwila, w której cała prasa neapolitańska będzie nas czytała i roztrząsała, a kto może wiedzieć czy z tego co nie wyniknie? To rozsądne w gruncie rozumowanie, zupełnie zostało usprawiedliwione, bo w danej chwili wszystkie nasze dzienniki mówiły o wspomnionym okólniku, lecz niestety! w jakich wyrażeniach! w jak ironicznym i pełnym nieuszankowania tonie! A fejttonisci i karykaturzyści, którzy w ogóle nie zajmują się polityką, z jaką okrutną radością rzucili się na biedną ofiarę, jak ją szarpali i wyśmiewali z zaciętością przechodzącą wszelkie granice, a wskazującą jak sprawa ta stała się popularną pośród neapolitańczykami. Ale czyż w tem wina, jeżeli nie mężów w stanu z pałacu Farnese, którym się zdaje, że mieszkają na księżycu, a zapominając o czasach i obyczajach, ośmielają się być tak pewnymi swej sprawy, że z wysokości swej stolicy nakazują ludowi czekać spokojnie chwili *odwetu i zemsty*. Ubolewam, że nie mogę wam przytoczyć w całości tej nowej próby podupadłego legitymizmu; wiem, że miejsce przeznaczone w waszych szpaltach dla mnie jest ograniczone, lecz nie mogę oprzeć się pokusie dania wam małej próbki, ponieważ sądzę, że warta jest trudu. Na wierzchu dokumentu znajduje się portret Franciszka II. z dewizą: *W prawie jest siła*, zmieniającą w ten sposób dawną dewizę swego kształtu rządu: *W sile jest prawo*. Wstęp stanowi stara piosnka, tak ukochana przez Burbonistów, o *zdzierstwach* piemontezyków, którzy doszli do tego, że nałożyli podatek na *oślej mierzwe*; wszelako radzi im nie wydać jeszcze *straszniego okrzyku Procydy*, Nieszporów sycylijskich, ażeby od jednego razu nie narazić wszystkiego!

Kiedy nadejdzie chwila, powiada okólnik, wtedy będziemy się bili zę religję, za naszego ukochanego monarchę, zaśpiewamy hymn zwycięstwa i na zawsze zniknie z ziemi ta straszna rasa (chciwa *niewinnej krwi i naszych majątków*), a razem z nią wszyscy *sztyletnicy, obrazoborcy, protestanci, zwolennicy, Antychrysta* i t. d. i t. d. Następnie zaleca ludowi, aby był w gotowości, dla wydania razem z nimi okrzyku, *kiedy nadejdzie chwila*, Niech żyje Najświętsza panna niepokalana, Franciszek II, rozumie się, niepodległość i akt Gaetański. Czyż nie uznajecie tego śmiesznem i dziecinnym, jak to tu wszyscy uznali?

Bardzo nas zadziwiła wizyta złożona księciu Humbertowi przez kardynała d'Andrea. Ten sam kardynał d'Andrea, był na w. Ischia w czasie pobytu Garibaldeggo, lecz tylko dla kuracji, i o ile mi wiadomo, nigdy nie widział się z bohaterem z pod Marsali; wiadome wprawdzie były umiarkowane i pojednawcze dążenia kardynała, a ci którzy go bliżej znali, wiele pokładali na nim nadziei co do pojednania z dworem rzymskim, lecz nikt nie sądził aby był zdecydowany na jawne zerwanie z prelaturą, przez krok tak niezgodny z jej sposobem zapatrywania się na dom Sabaudzki. Książe, jak powiadają, był bardzo uprzejmy dla kardynała, sercem włoskiego, a całe miasto z radością przyjęło wiadomość o tak niespodziewanem zbliżeniu. Książe Humbert wczoraj oddał wizytę kardynałowi, i gdyby wierzyć pogłoskom, już mianoby myśleć o mianowaniu tego ostatniego senatorem; zdaje się wszelako, że wieść ta jest przedwczesną, i dla tego podaje ją z wszelkimi zastrzeżeniami.

Najważniejszą w ciągu tygodnia wiadomością, była o śmierci straszego naczelnika bandy, Masiniego, którą od kilku dni podawały dzienniki, a nikt nie mógł potwierdzić z pewnością. Wszelako w poniedziałek wieczór, dziennik urzędowy zapewnił ostatecznie, że już pozbyto się tego potwora, który sam więcej popełnił zbrodni, niż prawie wszyscy jego towarzysze razem. Policja prowincji Principato citeriore, zdołała odkryć dom gdzie ukrywała się kochanka Masiniego, a przy pomocy właściciela domu, niegdyś dostarczyciela rozbojników, dowiedziała się o dniu, w którym Masini miał tam przybyć dla wypoczynku po tylu czynach. W istocie w nocy z 20 na 21, kapitan Fera z kapitanem gwardji narodowej Padula i kilkoma żołnierzami, udali się na miejsce schadzki i nagle zeszli Masiniego, drugiego dowódcę Florio i dwóch bandytów Espasito i Negri, wesolo popijających około dobrze zastawionego stołu. Podziwienie nie długo trwało; bandyci, pomimo tego że byli bez broni, lecz wiedząc prawdopodobnie jaki ich czeka koniec, stawili rozpaczliwy opór, przy czem Masini i Florio stracili życie. Dwaj inni bandyci zostali ujęci, i tylko kochanka Masiniego podczas walki potrafiła uciec przez okno i znikła w górach. Wojsko nie doznało żadnej straty, tylko jeden sierżant lekko raniony został w lewą rękę. Bandyci obawiając się stawienia przed sądem wojennym, wyznali kapitanowi Fera, że cokolwiek dalej, w opuszczonym domu, ukrywał się naczelnik bandy Angelo Spinelli, z trzema innymi bandytami. Rozumie się, że nie kazał on sobie tego powtarzać i wysłał zaraz tam oddział, który zastał bandytów, ale uzbrojonych od stóp do głów, i jak się zdaje uprzedzonych o ataku, bo bili się z wielką uporczywością; wszelako w końcu wzięto ich wszystkich żywych. W tej walce jeden żołnierz został zabity a dwóch ciężko ranionych. Taki był koniec i zniszczenie tej strasznej bandy, przestachu kilku prowincji, przeciw której wszystkie wysilenia wojska pozostawały bezskuteczne, właśnie dla tego, że jej przewódca obdarzony był zręcznością i zuchwałstwem, mogącem zbić z tropu najlepszych strategików. Masini był jednym z ostatnich z tej plejady naczelników band, zadziwiających świat swem okrucieństwem, jak Crocco, Nanco Nanco, Caruso i bracia La Gala.

Telegram z dnia wczorajszego wieczorem donosi o nowej walce, trzeciej w ciągu miesiąca pomiędzy francuzami a bandytami na granicy papieżkiej w okolicach Fontanafatta. Połączone bandy Fuoco i Guerra ścigane przez kilka dni przez nasze kolumny ruchome z Melezari i Charnet, uznały za roztropne opuścić naszą prowincję Terra di Lavore i schronić się do zwykłego swego gniazda; ale na ten raz obliczając zapomnieli o francuzach, którzy zawiadomieni przez nasze władze o zbliżeniu się band, zrobili na nie zasadzkę i wzięli do niewoli siedmiu bandytów; ze swej strony mają kilku ranionych. Inny telegram donosi, że w Kalabrii naczelnik bandy Bellusei, został ujęty z całą bandą; brak jeszcze szczegółów, które spodziewam się wam podać w przyszłym liście.

Jak się z tego okazuje, rezultaty działań przeciwko bandytom są coraz bardziej stanowcze, i gdyby tak dalej poszło jeszcze przez dwa lub trzy miesiące, bandytyzm w tych prowincjach z pewnością byłby na zawsze pogrzebany. G. P.

Dwa artykuły o sprawie włoskiej w Królestwie Polskiem, zamieszczone w Gazecie Krzyżowej.

(Kreuz-Zeitung N. 284 i Beilage zu N. 292 der Kreuz-Zeitung).

(dokończenie patrz Nr. 3.)

Placę wyznaczoną komisarzom, autor przesadził; zresztą większa ona jest od placę pobieranej przez pośredników pokojowych w Rosji. Rząd miał na widoku tę okoliczność, że w Rosji, pośrednicy pokojowi mieszkali w domu, ponieważ bez wyjątku wszyscy należeli do miejscowych właścicieli ziemskich, a przybywszy tu, narażeni byli na stosunkowo większe wydatki, zdala od swych domów i w kraju, gdzie życie w ogóle jest droższe. Rząd pragnął pokryć te wydatki i wynagrodzić komisarzom, choć w części, nieuniknione straty w własnym ich gospodarstwie. Ale nie o to idzie. Naprzód, żadną placą nie można kupić tego uczucia, które skłoniło naszych komisarzy porzucić kraj rodzinny i spełniać uciążliwą pracę, przy najnieprzyjajniejszych warunkach, w obcym kraju, pośród wszelkiego rodzaju materialnych niedogodności, w wiejskiem odosobnieniu od świata cywilizowanego i w obec pewnej części ludności, upatrującej w nich niemiłosiernych swych wrogów; powtóre, pomiędzy temi komisarzami jest wielu ludzi niezawisłych pod względem położenia, a nawet bogatych.

Co się zaś tyczy ich „dekretowania, kto ma o „trzymać własność ziemską”, jak wyraził się autor, to komisarze wcale nie ustępują od ukazu, a wykonywając go, kierują się tylko wydaniami, w rozwinięciu tego ukazu, postanowieniami. Najgłośniejsze postanowienie Komitetu Urządzącego, co do tego „kto powinien otrzymać własność ziemską” wyłożone jest w okólniku Nr. 6. W tymże okólniku wskazane są cechujące oznaki budynków wiejskich, według których bywają, albo przyznawane za nietykalną własność obywateli, lub oddawane na własność włoscianom. Autor powiada że „niektórzy komisarze wprost powołują” się na udzielone im osobne „instrukcje”. Mogli powoływać się na ten okólnik, jako na akt prawodawczy mający siłę obowiązującą; lecz w żadnym razie, nie mogli nazywać go osobną, i, jak się wyraża autor, tajną instrukcją, — choćby dla tego samego, że postanowienie to Komitetu Urządzącego, zapadłe na jego posiedzeniu z d. 30 maja (12 czerwca), pod prezydencją Hrabiego Namiestnika, bezwzględnie było zamieszczone w Dzienniku Warszawskim.

Autor dziwi się, jak ci ludzie, mieszkający w domach dziedzica, zbudowanych na dwie, trzy i cztery rodziny, uczynieni zostali właścicielami tych domów, które mają tylko jeden komin! Lecz gdyby im nie przyznawać tej własności, to nie byłby wprowadzony w wykonanie art. 5-ty ukazu, który wspomina „o działaniu ukazu z 1846 roku”, rozszerza takowe do wszystkich włoscian, uprawiających dla siebie, mniej niż trzy morgi gruntu; ponieważ znaczna część takich włoscian mieszka w tak zwanych, *czworakach, trojakach, dwójakach*.

Nie dosyć na tem: pozostawianie tych budynków przy właścicielach, ograniczyłoby działanie nie tylko ukazu z 1844 r., lecz i z 1846 r., ponieważ nieraz mieszczą się w takich budynkach i trzechmorgowi gospodarze, zapisani w tabelach prestacyjnych z 1846 r. Zwyczaj zaś budowania domów na kilka rodzin z jednym kominem, zamiast oddzielnych dla każdej rodziny, — prawdopodobnie powstał od istniejącego tu podatku podymnego, chociaż teraz stracił on sweliteralne znaczenie.

Widząc wszędzie i we wszystkim — a raczej pragnąc widzieć, jakieś tajemnicze instrukcje, autor powiada, że komisarze zatwierdzając dla włoscian prawo własności gruntów z których użytkowali na zasadzie różnych umów z obywatelami „trzymają się określonego systemu, lecz systemu „tajnego, niezależnego od ukazu”. Autor doskonale wie, że niema żadnego systemu ani jawnego, ani tajnego, niezależnego od ukazu”. Zna on art. 14-ty (przytacza go), a w tym artykule jest powiedziane, że prawo własności gruntów przyznaje się włoscianom, „na jakiegokolwiek bądź zasadzie posiadaliby swe zagrody” pomiędzy innymi, na zasadzie „kontraktów pismiennych lub ustnych, terminowych lub bezterminowych, albo nakoniec bez

„kontraktów, według zwyczaju”. Cóż może być jaśniejszym od tego?

Według słów autora, „komisarze tworzą zagrody, tam gdzie niegdys były, lecz gdzie teraz nie istnieją”. W istocie przywracają oni prawa włościan do gruntów, które niesłusznie były im odebrane przez obywateli. Takie opuszczone grunta i zagrody, nazywa lud pustkami; odkrywają je komisarze za pomocą starannych poszukiwań i wydzielają je włościanom, który z jakichkolwiek okoliczności, stali się bezrolnymi. Niektóre komisje w swych sprawozdaniach, oznaczają odkryte przez nie pustki liczbą wypadków, i takich wypadków dotąd naliczono, 5,298; inne oznaczają znajdujące w składzie folwarków dworskich pustki liczbą morgów, których naliczono dotąd 42,662. Jeżeli średnio oznaczyć na pustkę 6 morgów, to zamiast wskazanej liczby morgów, otrzyma się 7,110 pustek, a razem 12,408 pustek. Tym sposobem, w obecnym czasie, kiedy robotom komisji w tym względzie daleko jeszcze do końca, ujawnionem zostało, że obywatele polscy od 1846 r., pozbawili gruntów 12½ tysięcy włościan.

Cyfry te, same za siebie przemawiają, — tembardziej że okres ostatniego zaboru gruntów włościańskich jeszcze jest w świeżej pamięci obecnego pokolenia. Pomimo ścisłego, niezbaczonego wykonania tych ukazów przez komisje do spraw włościańskich, wielu jeszcze pozostanie bez gruntów z powyżej przytoczonej liczby włościan bezrolnych.

Dalej autor przedstawia niepokojące widowisko ubóstwa nowouposażonych gruntem włościan, ich niezadowolenie z małego na ich potrzeby wydziału, ich bezzasobność w nowym gospodarstwie, ich pragnienie owładnięcia całym mieniem obywateli, ich nadzwyczajne pijaństwo i próżnowanie, pochodzące ztąd, że oswojodzeni ukazem włościanie „poczytują za najwyższe szczęście nie robić.”

Autor przekładający widocznie przeszłość włościan nad ich terażniejszość, nie mówi nic o uldze, nadanej nowym właścicielom co do odbywania powinności i o wskazaniach rządu co do ile można największego zabezpieczenia bytu włościan. Przemleża on również o leśnych i pastwiskowych służebnościach; tymczasem takowe zapewniają nowym właścicielom budulec, opał, pastwisko dla bydła i czynią zbyt czynnymi obawy autora co do ich biednego położenia po oswojodzeniu od władzy obywatelskiej.

Terażniejsze położenie włościan w rzeczywistości nie jest takie jak opisuje autor. Włościanie zaczynają zabudowywać się, zaczynają pomnażać liczbę bydła, w ogóle nie odmawiają wynajmowania się obywatelom, co się okazuje stąd, iż sprzęt zboża i kartofli dokonany był tak pomyślnie, jak tylko na to pozwalała dżdżysta pogoda zeszłej jesieni; nareszcie odbywanie powinności rządowych i uiszczanie podatków z nadanych na własność włościanom gruntów, nie wymagają ze strony władz miejscowych żadnych środków przymusowych.

Po oswojodzeniu włościan (prawnem czy ekonomicznem) zawsze i wszędzie zdarzają się wypadki, że włościanie niechętnie idą na robotę do swych dawnych obywateli. Obawy tych wypadków zawsze i wszędzie są zwiększane. I jedno i drugie, a mianowicie ostatnie napotymano w Królestwie Polskiem. Szemranie było tak silne, przykłady okazały się tak widoczne, że wśród lata polecone zostało kwaterującym w Królestwie żołnierzom wynajmowanie się obywatelom do robot. Ale wnet potem okazało się, że wielu obywatelom zachciało się skorzystać z tego pozwolenia, aby pozabawić zarobków swych poprzednich robotników, i zmusić ich przez to do niepomiernego obniżenia płacy dziennej. Nader prawdopodobne, że tu nie obeszło się bez celów politycznych, t. j. aby pobudzić włościan polskich przeciw żołnierzom ruskim, co się i zdarzyło w jednym majątku. Dla tego uczynione rozporządzenie zostało zniesione. Pod koniec niepogodnego lata skargi na brak robotnika znowu się dały słyszeć, a na ten raz sprawiedliwe, — nie dla tego iżby włościanie zajmować się nie chcieli, lecz dla tego, że pospieszali z sprzętem własnego zboża i kartofli. Egzagerowaniem uciążliwego położenia obywatele zaszkośli sami sobie. Zapewniali oni, że placą po 1 r. na dzień robotnikowi; postanowiono więc wynajmować żołnierzy o połowę taniej po 50 kop. W istocie zapłata stała prawie wszędzie, poniżej tej ostatniej cyfry, i dla tego nie wielu skorzystało z takowego postanowienia. Nim się to wszystko wyjaśniło i nanowo pozwolono żołnierzom wynajmować się po cenach dowolnych — pora już minęła, i miejsca-

mi kartofle oraz buraki pozostały w gruncie, chociaż takich wypadków było nader mało.

Były wiadomości, że szczupło uposażeni włościanie, którzy otrzymali i nie otrzymali na własność działki gruntu, odmawiali zawierania z obywatelami kontraktów rocznych na najem do roboty; podobne objawy okazywały się nawet w całych miejscowościach, jak naprzykład w powiecie Radomskim. Ale teraz, z powodu nadejścia jednego z terminów (nowego roku) takich kontraktów, kontrakty te wszędzie są odnawiane przez włościan, tak tych którzy otrzymali, jak i tych którzy nie otrzymali na własność gruntu, lecz na warunkach bardziej dla nich dogodnych.

Oto istotny stan sprawy, którą autor przedstawia w rodzaju jakiejś anarchji.

Wierny swemu zadaniu — stawania w obronie obywateli, autor utyskuje szczególnie na to, że, jak się wyraził „poniżające środki rządu” (t. j. oswojodzenie włościan) rozszerzają się na *wszystkich* bez wyjątku obywateli, — „nawet i na tych, którzy wyjechali z kraju, aby uniknąć konieczności przyjęcia udziału w powstaniu,” i że „kara za powstanie,” jak nazywa reformę, „z szczególniejszą surowością spada na jednych obywateli.”

Temi wyrazami autor staje w sprzeczności sam z sobą. Wysławiając godnie Cesarza Alexandra za zniesienie stanu poddańczego w Rosji, zapatruje się on na takiż sam akt tegoż samego Cesarza w Polsce, jako na karę obywateli za udział w buncie, a nie jako na dobrodziejstwo dla całego narodu polskiego i odrodzenie go do nowego, lepszego życia, które nie dozwoli więcej wstrząśnień, jakie tyle złego zrobiły królestwu.

Lecz mało dlań jest — podburzać umysły obywateli polskich, chce on wpłynąć swemi artykułami i na niemieców. W jednym artykule mówi, że „poniżające środki rządu” „z szczególniejszą surowością zastosowywane są do niemieców;” w drugiej — zapewnia, że teraz w Polsce „panuje nieograniczenie stronnictwo staroruskie,” i że takowe będąc „zawistne niemieckiemu żywiołowi (z powodu walki o pierwszeństwo biurokratyczne) i zarażone ideami panslawistycznymi, w ostatnich czasach jeszcze bardziej znienawidziło niemieców. Przyczyna nienawiści „mówi on dalej, „zawiera się w tem, że jedni niemiecy osmielają się otwierać gębę co do rezultatów ruskiego gospodarowania w Polsce.” Twierdzi on, że władze ruskie narobiły w Królestwie Polskiem masę trudnego, do wyobrażenia sobie nieladu terażniejszą reformą, że urzędowi włościan towarzyszy tu dezorganizacja gospodarstwa wiejskiego, handlu, przemysłu i t. d., i że „do herkulesowej pracy rozwikłania całej tej gmatwaniny przyjdzie w końcu zaważać niemieców, którymi teraz tak pogardzają.”

Sens tych słów łatwy do pojęcia: mają one obrazieć i podżegać wszystkie namiętności i stronnictwa, które autor wyobraża sobie jako działające w Królestwie Polskiem. Teraz nie ma tu już tak zwanych stronnictw narodowych, znajdujących się pod wpływem prasy zagranicznej; nie ma powstańców, którzy się trzymali jej zachętami; nie ma zakonników, którzy służyli za szuflety tragedji polskiej. Pozostaje rozdrażnienie i rozdzwajanie między sobą tych, którzy uspokoili bunt i zapobiegli jego powtórzeniu się.

Ze wszystkiego cośmy powiedzieli okazuje się, że autor wszelkimi sposobami stara się skłonić rząd ruski do zastanowienia się nad następstwami przedsięwziętej reformy, podać w podejrzenie jej wykonawców w oczach zwierzchniej władzy prawodawczej i zasieć niezgodę między samymi wykonawcami.

Kronika.

* (Nowe czasopismo) rusińskie pod tytułem *Zgoda*, zaczęło wychodzić we Lwowie z dniem t. m. b. m. pod redakcją p. Wołodkiewicza. Młode dziennikarstwo rusińskie zyskuje przeto coraz nową siłę.

* (Eidos Aeides). Widok prawdziwie czarujący przedstawia nowy wynalazek p. S. Maurice, próbowany z powodzeniem w teatrze królewskim w Londynie. Wynalazek ten, który p. S. Maurice nazwał dwoma wyrazami greckimi: *Eidos Aeides*, zależy na tem, że indywiduum umieszczone w głębi sceny, okazuje się i znika całkiem pokilkakrotnie za pomocą wybornie obmyślanej gry światła, co budzi o wiele większy podziw niż widmo Peppera. Powiadają że ten sposób próbowany będzie wkrótce w jednym z teatrów paryzkich.

TEATRA W WARSZAWIE.

WIELKI TEATR. — Dziś we Czwartek d. 4 Stycznia 1865 roku, Trajedja w 5-ciu aktach oryginalnie wierszem nierymowym przez Antoniego Maleckiego napisana, **List żelazny**. — Pan Deryng Artysta Teatru Wileńskiego, jako gość przedstawi rolę Romana Ciechanowieckiego.

Zacznie się o godzinie 7-ej.

Jutro w Piątek:

Wielki Teatr: **Trubadur**, przez Artystów Włoskich, (z zawieszeniem abonamentu).

Teatr Rozmaitości: **Porządni Ludzie**.

CENY TARGOWE.

Rodzaj produktów	dnia 4 Stycznia 1864 r.			
	Czwert od — do		Korzec od — do	
	ruble srebrne i kopiejki			
Pszemica	7 87	8 12	4 80	4 95
Żyto	4 67	5 8	2 85	3 10
Jęczmień	—	4 67	—	2 85
Owies	—	3 7	—	1 87½
Groch polny	—	—	—	—
Kartofle	—	1 64	—	1 —
Pud siana od kop. 32 do kop. 45.				
Pud słomy od kop. 22 do kop. 25.				
Okowity wiadro od rs. 2 k. 68 do rs. 2 k. 72½				
„ garniec od kop. 87½ do kop. 89.				

KURSE GIEŁDY WARSZAWSKIEJ

z dnia 5 Stycznia 1865 r.

Nazwa	Kurs		Placówka	
	rsr.	kop.	rsr.	kop.
Monety.				
Pół-Imperjały Rosyjskie	—	—	—	—
Dukaty Holenderskie nowe wataś	—	—	—	—
Papiery.				
Oblig. Skar. za 100 rs. (opr. kupon).	89	69½	—	—
Listy Zast. III-go Okresu Serya I i 2 (oprócz kuponu) za 15 rs.	14	65½	—	—
„ ditto Serya II.	—	—	—	—
Nowa Rosyjska pożyczka z r. 1854 op. kup. z ro 1855	—	—	—	—
Akcje Głównego Towarzystwa Rosyjskiego Dróg Żelaznych	125	—	—	—
Oblig. spółki Żegluga Parowej w Królestwie Pols. po 750 rs.	—	—	—	—
Akcje Wspólki Żegluga Parowej po rs. 100	—	—	—	—
Akcje Drogi Żelaznej Warszawsko-Bgdgoskiej po rs. 100 i 500	81	—	—	—
Akcje Drogi Żelaz. Warsz. - Wiedeńskiej	72	75	—	—
Wexle.				
Berlin . . . . . 100 Tal.	3 M.	114	90	114 75
„ „ „ 100 Tal.	6 M.	—	—	—
Gdańsk . . . . . 100 Tal.	2 M.	—	—	—
„ „ „ 100 Tal.	6 M.	—	—	—
Hamburg . . . . . 300 BMr.	3 M.	176	25	—
Londyn . . . . . 1 F. St.	3 M.	7	75	7 7½
Moskwa . . . . . 100 Rs.	1 M.	—	—	—
Petersburg . . . . . 100 Rs.	1 M.	99	67	—
„ „ „ 100 Rs.	6 M.	—	—	—
Paryż . . . . . 300 Fr.	2 M.	13	60	—
„ „ „ 300 Fr.	1 M.	—	—	—
Wiedeń . . . . . 100 Zlr.	2 M.	99	90	—

Wartość kuponu bieżącego od oblig. Skarbu rs. 1 k. 5½

„ „ od Listów Zast. III-go Okresu k. 2½

„ „ od Nowej Rosyjskiej Pożyczki Rs. — Kop. —

KURSA TELEGRAFICZNE.

z Berlina dnia 4 Stycznia

Nazwa	Kurs
z Berlina.	
5a Pożyczka Rosyjska	72½
6a „ „	61½
Obligacje Skarbowe 4%	71
Listy Zastawne	75½
Bilety Banku Rosyjskiego	78½
Weksle na Warszawę	77½
„ „ Petersburg 3 tygodniowy	85½
„ „ „ 3 miesięczny	84½
„ „ Londyn 3 „	—
„ „ Paryż 2 „	—
„ „ Hamburg 2 „	—
„ „ Wiedeń 2 „	86
Koleje Rosyjskie	76½
Żyto na targu	35
„ dostawę późniejszą	35
z Wiednia.	
Weksle na Londyn	114 10
„ „ Hamburg	67 —
„ „ Paryż	45 90
Pożyczka Narodowa	79 80
5% Metaliki	71 70
Akcje Banku Kredytowego	175 70
z Paryża.	
Renta 3%	67 —
Akcje Kredytu Ruchomego	990
z Londynu.	
3% Papiery (Consols)	89½

